

trare; tum etiam propter perfectum dominium quod habet anima supra corpus gloriosum, et omnia quæ in illo sunt. Ex quo etiam provenit ut, licet impellat aerem usque ad os et labia, ita tamen illum contineat ut non permittat extra corpus egredi, nisi quantum necesse est ad formandam vocem. Et ideo quod ab una parte expellitur, alia via revertitur. Unde potest semper formari vox, quamvis nec foras aer propellatur, neque partes aliquæ vacuæ relinquuntur. Et hic modus est sufficiens, quod attinet ad vocis formationem. Nam quod alii dicunt, in corpore cœlesti posse formari vocem, impellendo et attrahendo illud, mihi non probatur. Tum quia neque consentaneum est naturæ incorruptibili cœli, neque humano corpori accommodatum. Tum etiam quia corpus Christi non est intra cœlum, neque penetrative, neque circumdatum illo, sicut nos sumus in aere; sed est supra cœlum, ut statim dicam, tractando quomodo hæc vox possit audiri. Aliud enim est formari, aliud audiri, et hactenus solum explicatum est quomodo formetur; quomodo autem audiatur, statim dicam.

9. *Corpus Christi gloriosum actum visionis exercere potest.* — *Objectio.* — Seplimo dicendum est, actus omnium sensuum in corpore Christi glorioso locum habere. Hæc assertio colligitur ex divo Thoma, in 4, dist. 44, quæstione 2, art. 2, quæstione 3 et 4; et Scot., dist. 49, q. 14, ad 2; et Major., q. 14, et fere ex aliis Theologis iis locis, paucis exceptis, qui loquuntur in communi de beatis. Potest autem conclusio imprimis intelligi de corpore Christi, quamdiu post resurrectionem inter homines versatus est, vel prout nunc in cœlo existit. Rursus de utroque tempore est certior in aliquibus sensibus quam in aliis. Primo igitur de visu est res certissima, et de tempore ante ascensionem constat aperte ex historia Evangelica. Post ascensionem in cœlum facile etiam intelligitur, corpus illud posse videre seipsum. Est enim perlucidum et transparens (ut infra dicemus); est ergo de se visibile, et potest immutare sensum actione perfectiva, absque alteratione materiali vel corruptibili. Hic enim sensus inter omnes perfectiori modo immutatur et operatur; unde ejus actus valde perfectus est, et corpori incorruptibili accommodatus. Solum de externis objectis potest esse nonnulla difficultas, quomodo possint videri a Christo, quando ab eo distant, cum non sit interjectum medium per quod possint

species deferri. Neque enim dici potest deferri per corpus cœleste; loquor enim de corporibus quæ sunt extra cœlum, verbi gratia, de corpore B. Virginis, et si qua sunt alia supra convexum cœli existentia; quæ poterunt esse realiter distantia inter se, quamvis inter ea aliquod corpus non sit interjectum; et tamen sine dubio videre se possunt, ut eleganter docet Gregorius, lib. 18 Mor., c. 27, alias 31. Ubi non solum dicit posse unum beatum videre alium quoad externum vultum, sed etiam totam corporis harmoniam usque ad ipsa viscera et cor. Quod significat etiam Augustinus, 22 de Civ., cap. 40; et Chrysost., ep. 5 ad Theodorum lapsum, circa medium; idque explicat exemplo transfigurationis Domini, ubi Apostoli Christi corpus viderunt in gloriæ splendore, divina virtute confortati. Nam splendor ille, inquit, prout est, videri non potest nisi ab oculo immortalis et incorruptibili, qualis erit in corporibus beatis. Denique in hac visione, prout ad Christi corpus terminatur, præcipuam corporis beatitudinem consistere docuerunt Cyprianus, ser. de Nativitate Christi; Augustinus, in Manuali, c. 26, et I. de Spiritu et anima, c. 4.

10. *Responsio.* — *Quomodo in oculis beatorum produci species sensibiles ab objectis distantibus possint sine medio.* — Sed quomodo et quo medio recipiet tunc visus species? Nam objectum visibile per lineam rectam mittit species ad oculum; at vero per lineam rectam inter objectum et oculum nullum est corpus, nec cœleste, nec aereum. Dicitur potest species illas multiplicari per vacuum. Sed non recte; oporteret enim creari et per se existere, quæ sunt miracula non necessaria. Facilius igitur dicitur objectum immediate agere in sensum distantem, producendo in illo species, sive id faciat naturali virtute (ut aliqui existimant), sive divina. Est enim hic modus immutandi potentiam consentaneus corpori glorioso, quod *spirituale* a Paulo vocatur. Unde, sicut unus spiritus loquitur cum altero, manifestando suum conceptum, et illius speciem imprimendo absque impedimento distantiae, ita illa corpora gloriosa participant hanc efficaciam. Ex quo inferunt aliqui posse corpus gloriosum (quantum in se est) immutare visum, atque adeo videri ad quamcunque distantiam. Quia si divina virtute elevatur ad agendum sine dependentia a medio, eadem ratione poterit elevari ad agendum sine dependentia a propinquitate vel distantia. Quod in spiritali etiam immutatione,

quæ fit in locutione Angelorum, reperiri multi existimant. Et saltem de corpore Christi mihi non est dubium quin habeat hanc efficaciam, quatenus est objectum visibile.

11. *Objectio.* — *Responsio.* — *Potentia visiva Christi ad quodlibet objectum quantumvis distans extenditur.* — Dices: ergo eadem ratione poterit oculus Christi vel alterius beati videre quodlibet objectum visibile, quantumvis distans. Habebit enim potentiam visivam perfectissimam, et organum optime dispositum. Respondetur ita aliquos sentire, et significat Scot., in 4, d. 50, a. 6. Sed cum ad videndum non solum requiratur perfectio potentiae, sed etiam species visibilis quæ imprimenda est ab objecto, hoc non potest sufficienti fundamento affirmari. Quia objecta visibilia, quæ nunc sunt in terra, non possunt imprimere species sui in oculis Christi aut Beatissimæ Virginis naturali virtute, ut per se constat. Quod autem divinitus eleventur ad imprimendas illas, aut quod Deus supernaturaliter illas infundat, aut det virtutem supernaturalem beato ad videndum sine speciebus quocunque objectum, ubicunque sit, nulla ratione fit satis verisimile, si generaliter de omnibus beatis sit sermo. Quia, licet illa omnia sint possibile, non tamen pertinent ad beatorum statum, nec est perfectio beatitudinis eorum debita. De Christo autem Domino, propter singularem quamdam omnipotentiae participationem quam habet humanitas ejus, ut est instrumentum conjunctum Verbi, probabile est posse videre etiam oculis corporeis quocunque objectum visibile, ubicunque sit, non per speciem acceptam ab objecto, seu per efficientiam objecti, sed per efficaciam ipsius Christi, quia hæc virtus non est in objecto, sed in Christo, qui hoc potest facere, vel supernaturaliter efficiendo visionem sine specie. Nulla enim est in hoc repugnantia, ut ex iis quæ traduntur in prima parte suppono.

12. *Beati in cœlo audire possunt.* — Secundo, probatur et declaratur conclusio posita, in auditu. De quo, sicut et de voce immerito dubius fuit Bonav., in 4, d. 49, a. 3, q. 1, agens in genere de corporibus gloriosis in cœlo existentibus. Mihi tamen res videtur satis certa. Nam de auditu eadem fere ratio est quæ de visu. Nam etiam hic sensus tantum requirit intentionalem immutationem, ejusque operatio est valde perfecta, pertinens quodammodo ad perfectum usum rationalis vitæ, in quantum signa aliorum conceptus representantia hoc sensu percipiuntur. Pro-

pter quod vocatur *sensus disciplinæ*. Et confirmatur, nam delectatio auditus suavissima et perfectissima, et quodammodo spiritualis, et maxime decens statum beatorum. Denique quamdiu Christus post resurrectionem cum hominibus conversatus est, plane constat ex Evangelio, sicut vere loquebatur, ita vere et proprie aliorum voces audivisse. Nam hoc etiam fuit unum ex testimoniis veræ resurrectionis. At vero post ascensionem in cœlum, licet Evangelium nihil dicat, tamen certum etiam est ibi posse non solum Christum, verum etiam alios beatos exercere hunc actum. Supervacanea enim esset ibi vox, si non posset esse auditus. Et ita Sancti supra citati utrumque simul affirmant, et ex eisdem Scripturis colligunt.

13. *Objectio.* — *Species soni sine medio ad aures beatorum in cœlo deferri quomodo possint.* — *Corpora beatorum in cœlo semper sunt in actu videndi, sed non audiendi.* — Occurrit autem hic specialis difficultas similis illi quæ de visu tractata est. Nam, licet ibi sit objectum auditus, vox, et facultas, deest tamen medium per quod deferatur sonus, quia nullus est aer extrinsecus inter corpora beatorum interjectus. Quam difficultatem attigit D. Thomas, in 2, d. 2, q. 2, a. 2, ad 5, et dupliciter respondet. Primo, deferri vocem aut auditum per contractionem et commotionem cœli empyrei. Quæ responsio mihi nec satisfacit, nec necessaria videtur. Ratio prioris partis est, quia suppono corpus Christi et aliorum beatorum esse supra convexum cœli empyrei; multum ergo distat os et auditus beati a superficie cœli empyrei; quomodo ergo potest moveri vel confringi lingua et voce beati? Quod si quis contendat corpora beata non esse hoc modo supra cœlum empyreum, sed intra illud, imprimis hoc est contra ipsum D. Thom., ut infra videbimus. Deinde, licet concedamus aliquando posse corpus beatum esse hoc modo intra cœlum, quis autem negabit posse suo arbitrio ascendere supra convexum ultimi cœli, et ibi loqui et audire? Præterea, etiam dum corpus beatum est intra cœlum, non est necessaria illa commotio, et contractio cœli empyrei, nec consentanea naturæ ejus. Non enim est minus perfectum quam alii cœli, qui solidiores esse videntur, quam ut possint tam facile confringi et commoveri. Quod vero non sit necessaria, patet, quia nec ad formandam vocem (ut supra ostensum est), neque ad deferendas species intentionales; quia hæc deferri possunt sine

reali sono, atque adeo sine reali commotione medii. Hæc igitur est secunda responsio D. Thomæ, scilicet, species soni deferri secundum esse spirituale tantum, et ideo non esse necessariam commotionem medii. Sed adhuc superest difficultas, quia saltem est necessarium medium, quod nullum est quando corpora beatorum sunt supra cælum. Responderi tamen potest, nunquam corpora beata ita esse supra cælum, quin aliqua ex parte contingant cælum, et ideo illo mediante posse species soni ad auditum deferri. In hoc enim differt sonus a luce vel colore, quod non necessario multiplicat species per lineam rectam, sed quacunque alia ratione. Et hic modus non est impossibilis. Secundo vero et facilius respondetur (sicut de visu diximus) posse beatum imprimere speciem suæ vocis in auditum distantem immediate, nihil operando circa medium, ubi eadem proportionem applicari possunt omnia quæ de visu diximus. Hinc vero colligi potest, quamvis possit Christus in cælo habere actum hujus sensus, non tamen esse necessarium ut semper sit in aliquo actu ejus, nec determinate, nec vage, cum non sit necesse ut vel ipse, vel alii semper loquantur aut canant. Nec tamen idem omnino est de sensu visus. Quia objecta visus non pendent ex aliqua actuali actione libera, sed sunt res permanentes et stabiles, quæ semper sunt sufficienter applicatæ; unde ex parte objectorum semper esse potest actualis visio, quamvis ex libertate beati id non sit simpliciter necessarium. Est autem verisimilius semper esse in aliquo actu videndi, aut ipsum corpus Christi, aut alia beatitudinis consortia.

14. *Beati in cælo olfactum exercere possunt.* — *Objectio.* — *Responsio.* — Tertio de odoratu, Bonaventura supra negat esse in corpore glorioso actum ejus sensus. Sed non video quo fundamento. Est enim res perfacilis, applicando omnia quæ diximus. Nam etiam operatio hujus sensus exerceri potest sine alteratione materiali corporis sentientis, et alioqui objectum non deerit etiam in cælo. Cur enim odorum suavitas ibi deficiet? Unde in l. de Spir. et anima, c. 58, Augustinus, seu auctor ejus, loquens de beato ait: *Nec dici potest quantam habeat in gustu voluptatem, quantam in sapore jucunditatem, quantam in odore suavitatem.* Verum est, sensum ab Augustino intentum magis videri metaphoricum quam proprium; utroque tamen modo vera est sententia, quam statim aliorum Patrum

testimoniis confirmabo. Quin potius (ut verisimile censeo), ipsa etiam beatorum corpora suavissimum odorem emittent. Habebunt enim intestina plena humoribus et aere, optimis qualitatibus et odoriferis affectis. Hæc enim perfectio maxime decet illum statum, sicut e contrario corpora damnatorum erunt foetida. Neque in explicando modo quo hujusmodi objectum immutabit olfactum, occurrit nova aliqua difficultas. Solum posset quis objicere, quia operatio hujus sensus non videtur admodum necessaria in corpore immortalis, cum ex natura sua non sit ita spiritualis sicut operatio visus et auditus, neque ordinetur ad perfectionem animæ secundum se, sed ad conservationem vitæ. Propter quod in brutis hic sensus maxime viget; ergo ubi non erit vita animalis, non erit necessaria operatio ejus. Respondetur, in his actibus non tantum esse considerandam utilitatem ad alios fines extrinsecos, sed perfectionem quam per se afferunt. Si enim ex se decens est, et alias non repugnat corpori incorruptibili, etiamsi illi non sit necessaria ad ejus conservationem, vel alios fines, propter ipsam naturæ perfectionem expeti potest. Maxime quia hoc actu excitari solet animus ad Dei laudem et internam devotionem, quæ utilitas esse poterit in beatis, quamvis ea simpliciter non indigeant. Et hinc tandem colligitur potuisse Christum illis quadraginta diebus ante ascensionem exercere actum hujus sensus circa hæc inferiora corpora odorifera, quia erant objecta proportionata, et immutare olfactum possunt sine materiali alteratione. Tamen, propter excellentiam corporis beati, et perfectum dominium quod in suas actiones habet, non exercebat hunc actum, nisi circa perfecta objecta et decencia, neque ab aliis speciem accipiebat.

15. *Gustus et tactus in corpore glorioso suas sensationes exercent.* — Quarto, de gustu et tactu major est difficultas, cum hi sensus non videantur sine alteratione materiali immutari. Nihilominus probabilius est etiam hos sensus habere actus suos in corpore glorioso. Quæ est aperta sententia Anselmi, l. de Similitud., c. 57, ubi, cum dixisset, *totos beatos inenarrabili suavitatis abundantia esse repletos*, subdit: *Quid dixi totos? oculi, aures, nares, os, manus, guttur, cor, jecur, etc., mirabili delectationis et dulcedinis sensu replebuntur.* Et Laurent. Just., l. de Discipl. et perfect. monast. convers., c. 23: *Caro (inquit) spiritualis effecta per omnes sensus suos*

multimodis exuberabit deliciis. Delectabitur oculus in amabilis Redemptoris aspectu, cum videbit Regem in decore suo gloria ornatum, ac diademate redimitum, quo coronavit eum mater sua. Melodica cantica civium supernorum non mediocriter mulcebunt auditum; flagrans quoque suavitas celestium odoramentorum mira liquefactione resperget odoratum; indicibilis etiam dulcedo omnium delectabilium melliflua quadam et jucunda societate oris saginabit palatum; ipse demum tactus sibi congruis abundabit deliciis, quas experti narrant. Fas etenim non est ut in cælorum gloria quidquam vacet a Dei laude; quin potius justum ut cuncta corporis membra suum proprio modo efferant conditorem, quatenus, sicut ab ipso sumpsere principium, ita et in illo deducant suæ beatitudinis finem, ut Deus sit omnia in omnibus. Idem colligi potest ex Prospero, l. 1 de Vita contempl., c. 4, ubi dicit, omnia bona, quæ in humana natura peccatum corruperat, reparanda esse in melius, *id est, intellectus, sine errore; memoria, sine oblivione; cogitatio, sine pervagatione; charitas, sine simulatione; sensus, sine offensione; saturitas, sine fastidio; et tota sanitas, sine morbo.* Ex quorum Patrum verbis ac sententiis variæ etiam conjecturæ colligi possunt, quæ generaliter probant de omnibus sensibus. Solum superest ut ostendamus in his duobus, scilicet, gustu et tactu, nihil esse speciale propter quod eorum actus corpori glorioso repugnent. Nam imprimis non est repugnantia ex parte materialis immutationis seu alterationis. Quia hæc non est per se necessaria ad actus horum sensuum. Nam, licet naturaliter sit semper conjuncta cum intentionali immutatione, tamen re ipsa est diversa, unde facile possunt separari in subjecto quod est capax unius et non alterius, quale est corpus gloriosum. Nam si calor et species intentionales caloris sunt qualitates realiter distinctæ, cur non poterit corpus gloriosum alteram sine altera recipere? Quandoquidem est capax unius et non alterius, et illæ non habent ordinem inter se, sed tantum concomitantiam respectu corporis passibilis. Et quoad hoc eadem ratio est de gustu. Deinde quod non desit objectum, in tactu quidem est manifestum. Nam imprimis Christus ante ascensionem dicebat: *Palpate, et videte*; sicut ergo ipse tangebatur, et tactu percipiebatur, ita etiam et tangebatur; poterat ergo illa corpora tactu percipere, utpote objecta tangibilia; et ex alio capite non est repugnantia, ut osten-

sum est. Post ascensionem vero similis ratio locum habet. Nam etiam corpora gloriosa poterunt se tangere; poterit ergo unum optimam dispositionem alterius percipere. Magna enim imperfectio videretur, si illa corpora se tangendo nihil sentirent, ac si essent inanimata. De gustu vero (si loquamur de Christo, eo tempore quo cum Apostolis vescabatur, et cibum sumpsit) nullum est incommodum, quod sicut tunc vere comedeat, ita etiam vere perciperet cibi saporem et gustum, absque alteratione materiali, vel alia imperfectione beatitudini repugnante. Si autem sit sermo de tempore post ascensionem, difficilius est in cælo objectum gustus invenire. Propter quod Bonaventura supra, hunc actum negat esse in beatis. Sed non est Deo difficile, facere ut aliquis sapidus humor sit intra organum gustus, qui sensum illum possit intentionaliter afficere. ut divus Thomas dixit.

16. *Objectio.* — *Responsio.* — Dices: ergo esse poterit in corpore glorioso delectatio ex tactu et gustu proveniens; consequens autem videtur inconueniens, quia hujusmodi delectatio indecens esse videtur, nec est finis actionis rectæ, sed potius est propter actionem; ibi autem talis delectatio non est necessaria propter aliquam actionem, neque propter se est expetenda, quia hoc non est rationi consentaneum. Unde D. Thomas, 4 contra Gentes, cap. 83, simili fere discursu concludit, in corporibus gloriosis non esse futuras delectationes venereorum, et omnes rationes quas ibi adducit, æque videntur procedere de omni delectatione tactus et gustus. Respondetur delectationes horum sensuum honestissimas ac decentissimas non repugnare corpori glorioso, neque esse præter rationem, sed potius admodum rationi consentaneas, quia non propter se expetentur, sed ut omnibus modis magis glorificetur Deus, ut recte Laurentius Justinianus, loco supra citato, indicavit. De quibus etiam intelligi possunt quæ ex Nazianzeno et Anastasio supra retulimus, et quod nomine Augustini dicitur, l. de Spir. et anima, c. 64: *Ibi erunt bona corporis, et animæ, qualia oculus non vidit, nec auris audivit, nec cor hominis cogitavit. Quid enim amas, caro mea? quid desideras, anima mea? Ibi est quidquid amatis; ibi est quidquid desideratis. Si delectat pulchritudo, fulgebunt justi sicut sol; si qualibet munda voluptas, torrentis voluptatis deitatis suæ potabit eos Dominus.* Quæ fere verba transcripsit Ansel., in pro-

sol., c. 25. Unde, lib. de Similit., c. 48, 55 et 57, pulchritudinem et voluptatem corporis ponit inter partes beatitudinis, quando talia sunt, ut in eis vel ex eis nulla Dei offensio contrahi possit. Denique potest hoc e contrario confirmari. Nam damnati post resurrectionem sensu tactus percipient sensibilem ignem, ex quo dolore sensibili afficientur; ergo corpus gloriosum multo magis percipere poterit aliquod objectum, quod purissimam aliquam voluptatem parere possit. Si enim in damnato omnes sensus pœna torquentur, cur non magis in beato voluptate perfundentur? D. Thomas igitur, dicto lib. 4 contra Gentes, loquitur de materialibus delectationibus ciborum aut venereorum, quæ vel non decent, vel non spectant ad statum beatorum. Ultimo, ex his constat esse in corpore Christi glorioso spiritus vitales et animales, quia hi necessarii sunt ad operationes sensuum et vitales motus exercendos. Erunt autem hi spiritus in corpore glorioso incorruptibiles, ut patebit ex disputatione sequenti. Quia in illis corporibus non est futura alteratio; iidem ergo spiritus semper permanebunt, et per diversas corporis partes virtute animæ ultro citroque discurrunt.

DISPUTATIO XLVIII,

In quinque sectiones distributa.

DE SUPERNATURALI PERFECTIONE CORPORIS CHRISTI POST RESURRECTIONEM.

In superiori disputatione explicuimus naturalem perfectionem quam Christi corpus habet in gloria, et obiter attigimus nonnullas perfectiones supernaturales, præsertim ex iis quæ pertinent ad actus secundos sensuum externorum vel internorum, quæ ad animam potius spectant, quamvis quia per corpus exercentur, simul cum facultatibus corporis computentur et explicentur. Superest igitur ut dicamus de perfectionibus supernaturalibus quæ sunt in corpore Christi, per modum actus primi, seu bonæ dispositionis superantis naturam, seu per modum aptitudinis ad motum aliquem corporis, vel modum aliquem existendi vel agendi corporis supernaturalem. In qua re primum inquirendum in communi est, an data sit corpori Christi huiusmodi perfectio. Deinde in particulari qualis et quotuplex sit. De qua re tractare solent Theologi in 4, d. 44 et 49; nos autem hoc loco eam expediendam censuimus. Primo,

quia non est in animo post tractatum de sacramentis instituere disputationem de quatuor novissimis, quam Theologi in fine quarti tractare solent. Quia omnia quæ eo loci dicuntur, pertinent vel ad materiam de beatitudine, vel ad materiam de pœnis peccatorum, quæ sufficienter in 1 p., et in 1. 2 traduntur, præter ea, quæ de purgatorio et suffragiis mortuorum, in 4 tomo hujus tertie partis dicenda nobis sunt, et quæ in fine hujus de secundo Christi adventu ad iudicium disseremus. Deinde, quia corpus Christi Domini gloriosum primum exemplar est omnium perfectionum; quæ si in ipso recte explicentur, facile poterunt cæteris omnibus accommodari.

SECTIO I.

Utrum corpus Christi post resurrectionem, aliquam supernaturalem perfectionem seu dispositionem habuerit.

1. Quod resurgentium corpora, futura sint altiori ac perfectiori modo perfecta ac disposita, quam sint hæc nostra, tam fuit semper constans, ut inde sumpserint aliqui hæretici occasionem negandi veritatem materialium corporum in hominibus resurgentibus, ut Eutyech., qui (ut refert Gregorius, 24 Moral., c. 29) negavit corpus humanum post resurrectionem futurum esse carneum; et ante ipsum Origenes, ut refert Epiphani., ex Methodio, hæc. 64, et in ep. ad Joan. Hierosol., ep. 61 adversus eundem Joan.; et Isidorus, lib. de Doctrina et fide, c. 6; et Theophyl., 1 ad Cor. 15. Qui sumpserunt occasionem errandi ex quibusdam locis Pauli prave intellectis, ut est illud: *Seminatur corpus animale, surget autem spirituale*; et illud: *Caro et sanguis regnum Dei non possidebunt*; quæ in superioribus tractata sunt, et in sequentibus ad veritatem catholicam confirmandam illis utemur. Addi etiam potest ratio in horum favorem, quia non potest, servata corporis natura, conditiones naturæ contrarias idem corpus suscipere; sed corpus gloriosum ita erit supernaturaliter perfectum, ut habeat conditiones contrarias nostro corpori, quales sunt esse spirituale, esse incorruptibile, esse perspicuum, esse penetrabile, et similes; erit ergo alterius naturæ. Non constat autem an isti hæretici posuerint hanc corporis diversitatem in ipsa materia, ut, scilicet, putaverint corpus Christi post resurrectionem non habuisse substantiam suam ex materia hæc generabi-

lium et corruptibilem, sed ex alia cœlesti, aut certe ex nulla materia quæ propriæ quantitati subiaceat. An vero solum in accidentibus et dispositionibus materialibus hanc diversitatem constituerint. Hoc (inquam) mihi non constat, neque ipsi fortasse explicarunt aut intellexerunt.

2. Alii vero hæretici, ut veram corporis naturam post resurrectionem servandam esse tuerentur, nullam aliam perfectionem quam omnino materiale et naturalem illi tribuebant, neque aliud felicitatis aut voluptatis genus, quam quod ex rebus corruptibilibus, earumque naturali usu et alteratione consurgit. Ita refert Dionys., c. 7 Eccles. Hierar., p. 1; eundemque errorem tribuit Cerintho Dionysius Alexand., apud Euseb., lib. 3 Hist., c. 22, alias 38; et Niceph., lib. 3, c. 14; et Aug., hæresi 8; et Isidor., l. de Doctrina et fide, c. 24. Posset etiam recenseri hoc loco error Chilistarum, distinguendum duplicem resurrectionem, primam, per mille annos duraturam in terrenis ac temporalibus voluptatibus, quibus Sancti cum Christo gaudebunt, postquam futura sit alia cœlestiorque diviniore perpetuo duratura. Nam ex hoc errore sequitur, corpus Christi adhuc esse in priori dispositione imperfecta, quasi expectans tempus illud primæ resurrectionis. Sed non est hujus loci hæc persequi; tractanda enim sunt disp. 50, sect. 8.

3. *Dona supernaturalia corporis Christi resurgentis qualia.* — Dicendum ergo est corpus Christi Domini in resurrectione sua ornatum fuisse variis donis et qualitatibus supernaturalibus, præsertim illis quatuor quæ ab omnibus Catholicis agnoscuntur, claritate, impassibilitate, agilitate, et corporis subtilitate. Hæc assertio est certa secundum fidem, quæ imprimis in genere probari potest illis verbis Christi: *In resurrectione neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in celo.* Quibus quoque consentanea sunt illa Pauli: *Seminatur corpus animale, surget autem spirituale.* Huiusmodi enim conditio non est corpori hominis naturalis; est ergo habiturum hoc corpus statum alium, ac perfectionem naturam superantem. Supponimus autem quidquid perfectionis in Scriptura dicitur de corporibus resurgentium, maxime in Christi corpore verificatum iri. Nam summa laus aliorum corporum est, quod sint *reformanda, et configuranda corpori claritatis Christi, ut dicitur ad Philippenses tertio.*

4. *Dos claritatis in corporibus beatorum.* —

Claritas in corpore Christi glorioso quanta. — Secundo, sigillatim colliguntur hæc proprietates ex Scriptura. Nam de claritate sunt expressa prædicta verba Pauli ad Philipp.: *Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ.* Quam claritatem, nomine gloriæ intelligitur significasse Paulus 1 ad Cor. 15, cum dixit: *Seminatur in ignobilitate, surget in gloria.* Nam de hac gloria præmiserat idem Apostolus: *Alia quidem cœlestium corporum gloria, alia terrestrium, alia claritas solis, alia claritas lune, alia claritas stellarum. Stella enim differt ab stella in claritate, sic et resurrectio mortuorum.* Tribuit ergo Paulus claritatem corporibus resurgentium, diversam tamen, pro diversitate meritum et operum. Unde eleganter Augustinus, ep. 146 ad Consentium, tractans illa verba Pauli: *Seminatur corpus animale, surget spirituale, inquit: In his verbis Apostoli, nunquid fas est putare melius corpora nostra resurrectura, quam Christi, cum de illo sit propositum exemplum, quod fideliter intendere, et per ejus gratiam sperare debeamus? Et cætera, quæ eleganter prosequitur Augustinus, seu auctor l. de Cognit. veræ vitæ, c. 46. Ubi de eadem claritate intelligens verba Christi, Mat. 13: *Fulgebunt justi sicut sol, inquit quomodo Paulus eos stellis comparet. Et respondet, quemlibet, vel minimum beatum, fore lucidum ut solem; Paulum vero ad eorum varios gradus explicandos, usum fuisse comparatione stellarum, quia in hac claritate tantum quisque ab alio pro meritis differt, quantum stella ab stella; corpus autem Christi tantum in hac claritate omnia excellit, quantum creator creaturas excellit.* Eundem locum tractans Augustinus ser. 134 de Temp.: *Videtis (inquit) quia promissa est Sanctorum corporibus claritas, et diversa species claritatis, quia diversa sunt merita charitatis.* Et eodem modo intellexit hunc locum Hieron., Amos 5; et Theod., 1 ad Cor. 15; et ibi Ambros., et optime Ansel. His vero testimoniis adjungi potest illud Dan. 12: *Multi de iis qui dormiunt in terræ pulvere, erigebunt, alii in vitam æternam, et alii in opprobrium. Qui autem docti fuerint, fulgebunt tanquam splendor firmamenti; et qui ad justitiam erudiunt multos, tanquam stelle in perpetuas æternitates.* Nam hoc loco sermo est de splendore et claritate corporum, in qua dicit Daniel fore diversam resurrectionem bonorum a malorum resurrectione, ut ibi notant expositores; et Hieron., ep. 103 ad Paulinum; et Clemens,*